

4. Межуев В.М. Ценности современности в контексте модернизации и глобализации. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.zpu-journal.ru/e-zpu/2009/1/Mezhuev>
5. Концепция долгосрочного развития Российской Федерации. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.economy.gov.ru/minec/activity/sections/strategicplanning/concept/>
6. Медведев Д. Россия, вперед! — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.kremlin.ru/news/5413>
7. Модернизация России как построение нового государства / Проект Института национальной стратегии // Независимый экспертный доклад. — М., 2009. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.apn.ru/publications/print22100.html>
8. Урнов М. «Пафос демонополизации». — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.speccletter.com/obcshestvo/2010-10-28/1/pafos-demonopolizatsii.html#video>

Статтю подано до редакції 12.10.2012 р.

УДК 339.727.22

О. І. Негрич, аспірант
кафедри міжнародних економічних відносин
Львівського національного університету ім. І. Франка

АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

АНОТАЦІЯ. У статті проаналізовано особливості інвестиційного клімату України, а також визначено основні перешкоди щодо його формування. На основі даного аналізу сформовано рекомендації для покращення українського інвестиційного середовища.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: інвестиційний клімат, прямі іноземні інвестиції.

АННОТАЦИЯ. В статье проанализированы особенности инвестиционного климата в Украине, а также определены основные препятствия в его формировании. На базе данного анализа сформированы рекомендации для улучшения украинской инвестиционной среды.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: инвестиционный климат, прямые иностранные инвестиции.

ABSTRACT. Peculiarities of Ukrainian investment climate are analyzed in the article, and also the main obstacles of its forming are determined here. The recommendations for Ukrainian investment climate improvement are formed on the basis of this analysis.

KEYWORDS: investment climate, foreign direct investment.

Постановка проблеми. На сучасному етапі інвестиції виступають важливим елементом при здійсненні структурної перебудови економіки, розв'язанні соціальних і економічних проблем. Тому одним з основних і визначальних завдань державної політики у сфері інвестиційної діяльності є формування сприятливого інвестиційного клімату.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Проблемам іноземного інвестування, а особливо питанню поліпшення інвестиційного клімату приділяло увагу багато науковців. Серед вітчизняних учених можна виділити Жорника В.М., Макееву О.А., Захаріна С.В., Матвієнко П.В. Цьому питанню приділили свою увагу також і закордонні науковці Ф. Рут, Дж. Деніелс, Р. Міллер, Д. Вейгель, Р. Пай. Але, незважаючи на численні дослідження, питання поліпшення інвестиційного клімату та удосконалення механізмів залучення іноземних інвестицій зараз не втрачає своєї актуальності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інвестиційний клімат країни є одним з найвагоміших факторів, що впливають на рішення інвесторів щодо вкладення своїх фінансових ресурсів. Саме поняття інвестиційного клімату включає в себе сукупність таких факторів, як економічні, правові, регуляторні, політичні та інші, а також соціальні умови, які у кінцевому результаті визначають ступінь ризику капіталовкладень та можливість їх ефективного використання [1], а також забезпечують і сприяють інвестиційній діяльності вітчизняних і закордонних інвесторів.

Щодо України, то забезпечення сприятливого інвестиційного клімату залишається питанням стратегічної важливості, від реалізації якого залежать соціально-економічна динаміка, ефективність залучення в світовий поділ праці, можливості модернізації на цій основі національної економіки та багато іншого.

З першого погляду інвестиційний клімат України виглядає досить привабливо. Наприклад, безперечним є той факт, що наш ринок вважається одним з найбільших у Східній Європі, та Україна також має стратегічно зручне географічне розташування та володіє вигідним геополітичним розташуванням, багатими та різноманітними природними ресурсами з досить розвиненою транспортною інфраструктурою. Високий науково-освітній потенціал і наявність кваліфікованої конкурентоспроможної робочої сили може позитивно вплинути на рішення іноземних інвесторів.

Загалом можна виділити п'ять найважливіших складових, за допомогою яких можна дати оцінку інвестиційного клімату країни. А саме: політична обстановка, правове середовище, макроекономічні чинники, податкове оточення, регуляторний вплив.

Політичну обстановку можна охарактеризувати такими показниками, як стабільність політичної системи, наявність/відсутність конфліктів між політичними опонентами, кількість політичних скандалів, ступінь довіри до влади, частотність зміни урядів тощо.

Уже за цим першим критерієм ми бачимо, що теперішня політична ситуація у нашій країні ніяк не сприяє залученню іноземних інвестицій. Політична система в нас досить хитка, наявні постійні, невичерпні конфлікти між владою та опозицією, надзвичайно низький ступінь довіри до влади тощо.

Наступним критерієм є правове середовище, яке характеризується наявністю стабільного законодавства, конституційних законів, кодексів, законів, що захищають права власності та права інвесторів, їх несуперечливістю, простотою та чіткістю, що передбачає наявність прямої дії і механізмів виконання, а також ефективністю судової системи.

Ще з 1991 року приділяється увага проблемі покращення інвестиційного клімату на державному рівні. На даний час в Україні вже створено правове поле для здійснення інвестиційної діяльності. Зокрема, ця сфера діяльності регулю-

ється низкою Законів України («Про інвестиційну діяльність», «Про режим іноземного інвестування» тощо), понад 10 Указами Президента, а також Постановами та Розпорядженнями Кабінету Міністрів України.

За цим критерієм Україна виглядає, мабуть, трошки краще для іноземних інвесторів, ніж за попереднім. Хоча також існує певна нечіткість і суперечливість у нашому законодавстві.

Щодо економічних факторів, то сюди слід віднести динаміку грошово-кредитної сфери, банківської системи та інших складових інфраструктури економіки, а також експортно-імпортні операції, рівень інфляції, стабільність національної валюти, стан внутрішнього ринку, рівень ресурсної забезпеченості, показники фінансової стабільності, наявність вільних трудових ресурсів, рівень їхньої професійної кваліфікації та вартість й ін.

Банківська система України зараз переживає складні часи внаслідок світової фінансової кризи. За підсумками діяльності, банківська система України в 2011 році отримала збитки на загальну суму 7,708 млрд грн (965 млн дол.) [2]. Вартість робочої сили в Україні одна з найдешевших в Європі, стверджують експерти, причому з кожним роком українці в реальних цифрах заробляють дедалі менше. У нас наявний досить високий рівень інфляції, показники фінансової стабільності також не тішать [3]. Причиною всіх цих явищ є порушення макро-економічної рівноваги.

Такий показник, як податкове оточення, можна охарактеризувати розподілом податкового тиску, рівнем податкового навантаження, наявністю податкових стимулів до інвестування.

Відносно недавно, а саме 2 грудня 2010 року Верховна Рада України прийняла Податковий кодекс з метою систематизації податкового законодавства Урядом. Цей документ став першим в Україні кодифікованим законодавчим актом, який буде направлений на комплексне регулювання питань, пов'язаних з оподаткуванням, і який містить близько 10 новацій, що стосуються іноземного інвестування.

Регуляторний вплив характеризується прозорістю та послідовністю державної політики, здатністю досягати поставлених стратегічних цілей і дотримуватися поточних зобов'язань, рівнем впливу на інвесторів з боку органів державної влади різного рівня у вигляді вимог щодо реєстрації, ліцензування, сертифікації підприємницької діяльності тощо [4, с. 95—100].

Позитивний ефект від проведення в Україні багатьох необхідних реформ продовжує бути невідчутним через повільний процес їх упровадження, і тому підприємства не можуть повною мірою скористатися перевагами цих змін.

Тому попри суттєві зусилля у формуванні відповідних організаційно-економічних і правових засад, інвестиційний клімат України залишається несприятливим незважаючи на те, що владою давно вже задекларована інноваційно-інвестиційна модель розвитку. За оцінками Міністерства економіки, загальна потреба в інвестиціях для структурної перебудови економіки України становить від 140 до 200 млрд дол. США, а щорічна потреба — близько 20 млрд дол. США. Обсяг необхідних іноземних інвестицій в економіку України становить 40—60 млрд дол. США. За оцінками експертів Всесвітнього банку, для досягнення рівня розвитку США Україні потрібно загалом 4 трлн дол. США [5]. Отже, фактичні обсяги інвестицій в Україну є зовсім не значними в порівнянні з цими цифрами.

Станом на 1 січня 2012 року в економіку України іноземними інвесторами внесено 49 362,3 млрд дол. США. Хоча Світовий банк оцінює потреби України в інвестиціях більш ніж 100 млрд дол. США [1].

Перешкоди, що заважають формуванню сприятливого інвестиційного клімату в Україні, мають системний характер і охоплюють правову, економічну, науково-технологічну та фінансову складові. До основних проблем, які стримують поліпшення інвестиційного клімату в Україні, можна віднести:

1. Відсутність в Україні сталої стратегії та відповідного плану дій, який наслідувався би усіма політичними угрупованнями. Суттєвою перешкодою для створення сприятливого інвестиційного клімату є зосередження уваги здебільшого на розвитку великого бізнесу і відставання у здійсненні регуляторної реформи, що гальмує розвиток підприємницького середовища в країні. Уряду потрібно сформувати на державному рівні єдине нормативно-правове поле реалізації економічної діяльності, яке у кінцевому результаті і формує високо мотивований інвестиційний клімат, привабливий для вітчизняних та іноземних інвесторів.

2. Складність податкової системи, а також час для отримання дозволів та оформлення документів. В Україні нараховується більше 90 видів податкових платежів, на опрацювання та сплату яких компанії витрачають 2185 годин робочого часу щороку. При цьому підприємство має заповнити 92 сторінки податкових декларацій, тоді як середній у світі показник становить 35 сторінок [6]. Податкова система України, фактично, є однією з найбільш ускладнених і громіздких серед країн Центрально-Східної Європи.

3. Низький рівень захисту інвесторів. За цими показниками Україна значно відстає від «країн-еталонів» ОЕСР з розвиненим корпоративним законодавством і менеджментом [7]. Поряд з наявністю відносної макроекономічної стабільності, відсутнього прориву у лібералізації підприємницької діяльності, лібералізації зовнішньої торгівлі, міжнародного руху капіталу, в Україні зберігаються такі системні перешкоди для інвесторів як: політична нестабільність, нестабільне й непередбачуване правове поле, високий рівень корупції, тінізація економіки. За рейтингом захищеності прав власності, складеним Property Rights Alliance, Україна посіла 58 місце серед 70 найбільших країн світу і поступається всім країнам Центрально-Східної Європи, зокрема, за такими критеріями, як незалежність судів, довіра населення до судів, корупція, захист прав інтелектуальної власності, авторських прав тощо.

4. Негативний міжнародний імідж України, який склався унаслідок відсутності достатньої кількості «успішних» інвестиційних проектів, а, відповідно, і своєрідної реклами національного інвестиційного клімату.

5. Низький рівень підготовки суб'єктів національної економіки до формування інвестиційних пропозицій; значні диспропорції регіонального та галузевого розвитку, що обумовлюють концентрацію інвестицій у вузьких сегментах ринків; застарілість інфраструктури тощо.

Виходячи із зазначеного, можна зробити висновок, що без втручання держави нам не обійтись. Основним завданням на короткострокову перспективу є підготовка необхідної нормативно-правової бази для підвищення дієздатності механізмів забезпечення сприятливого інвестиційного клімату й формування основи збереження та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки. Державі для

цього необхідно здійснити низку першочергових заходів з деполітизації економіки, формування стратегічних цілей і послідовності економічних реформ, незмінних за приходу до влади будь-яких політичних команд, забезпечення незмінності та гарантованості захисту ринкових прав і свобод інвестора. А саме:

1. Необхідно розробити план дій щодо забезпечення сприятливого інвестиційного клімату (в тому числі інвестиційну привабливість областей) та позитивного іміджу для нашої держави. Залучити до його розробки та обговорення широке коло експертів, науковців, представників органів державної влади та бізнесу.

2. Варто забезпечити державний моніторинг виконання цього плану.

3. Потрібно подбати про механізми надання державою послуг щодо підвищення кваліфікації та атестації фахівців у сфері інвестиційної діяльності (поширити реалізацію обласними державними адміністраціями навчальних програм з підготовки інвестиційних пропозицій, складання інвестиційних бізнес-планів, юридичного супроводу інвестиційних проектів, управління інвестиційними проектами тощо).

4. Слід посилити відповідальність представників органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування за вчинення корупційних та інших дискримінаційних дій щодо інвесторів.

5. Треба сформулювати довгострокову програму державного та змішаного інвестування в розвиток телекомунікаційної, транспортної та енергетичної інфраструктури.

Висновки з проведеного дослідження. Незважаючи на незначне пожвавлення інвестиційної діяльності, інвестиційний клімат залишається несприятливим через політичну та економічну нестабільність, недосконалу податкову систему, корупцію та багато інших факторів, які відвертає увагу іноземних інвесторів і значно перевищує значимість багатих природних ресурсів, науково-технологічного потенціалу, кваліфікованої і відносно дешевої робочої сили та інших факторів в очах іноземних інвесторів, які перш за все керуються власними інтересами і ставлять собі за мету отримати максимальний прибуток.

Україна, для нормального та гармонійного подальшого розвитку, мусить покращити свою позицію на світовій арені, а щоб це зробити, їй потрібно покращити свою інвестиційну привабливість. Одним з основних завдань має стати створення сприятливого інвестиційного середовища шляхом стимулювання національних інвесторів здійснювати інвестиції; концентрація грошових потоків на пріоритетних напрямках розвитку економіки; акумуляція достатнього обсягу фінансових ресурсів у провідних банках країни; забезпечення доступності кредитів для позичальників шляхом зниження їх вартості; забезпечення пріоритетного виділення кредитних ресурсів на пільгових умовах рефінансування банкам, які кредитують високоефективні інвестиційні проекти тощо [8]. Важливо, щоб об'єктом підтримки були не лише місцеві органи влади, а й цільові програми вирішення системних проблем.

Література

1. Офіційний сайт Державного агентства України з інвестицій та розвитку [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://in.ukrproject.gov.ua/>
2. Офіційне інтернет-представництво Національного Банку України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>
3. Петрик О. Вплив фінансової економічної кризи на банківську діяльність в Україні / О. Петрик // Вісник НБУ. — 2010. — №2. — С.46—48.

4. *Самойлова Т.* Інвестиції капіталу та інвестиційний клімат в Україні // Галицький економічний вісник. — 2009. — № 1. — С. 95—100.
5. *Матвієнко П.В.* Покращення інвестиційного клімату — пріоритетне завдання державного управління // Інвестиції: практика та досвід. — 2007. — №1. — С.10.
6. Інвестиційний клімат в Україні: яким його бачить бізнес. Звіт IFC (Міжнародної фінансової корпорації) [Електронний ресурс] / Консультативна програма з інвестиційного клімату, регіон Європа та Центральна Азія. — Режим доступу: http://www1.ifc.org/wps/wcm/connect/67fe1e004b5f79ce9b66bb6eac26e1c2/Ukraine-IC-Report_Nov2011_UKR.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=67fe1e004b5f79ce9b66bb6eac26e1c2
7. *Правик Ю.М.* Стратегічні напрямки залучення і використання іноземних інвестицій // Інвестиції: практика та досвід. — 2006. — №18. — С. 26—30.
8. *Pye R.* Foreign direct investment in Central Europe: experience of major Western investors // *European Management Journal*. — 1998. — #4. — P. 378—389.

Статтю подано до редакції 12.10.2012 р.

УДК 339.727.2

В.В. Олійник, канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного менеджменту,
О.В. Фурсова, канд. екон. наук,
доцент кафедри міжнародного менеджменту,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

МІГРАЦІЙНИЙ КАПІТАЛ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

АНОТАЦІЯ. Розглянуто економічну природу та особливості формування міграційного капіталу в національній економіці, проаналізовано його вплив на соціально-економічний розвиток країн світу та України за умов глобальних дисбалансів розвитку світової економіки. Виявлено основні фактори, що впливають на формування міграційного капіталу в Україні.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: міграційний капітал, глобальна економіка, національна економіка, фактор розвитку.

АННОТАЦИЯ. Рассмотрена экономическая природа и особенности формирования миграционного капитала в национальной экономике, проанализировано его влияние на социально-экономическое развитие стран мира и Украины в условиях глобальных дисбалансов развития мировой экономики. Выявлено основные факторы, влияющие на формирование миграционного капитала в Украине.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: миграционный капитал, глобальная экономика, национальная экономика, фактор развития.

ANNOTATION. The economic nature and features of migration capital formation in national economy was determined, analyzed its impact on social-economic development of countries all over the world and in Ukraine under the global disbalancing conditions of global economy development. Analyzed the key factors affected the migration capital formation in Ukraine.

KEY WORDS: migration capital, global economy, national economy, the factor of the development.